

PÁSZTOR LÁSZLÓ

Biatorbágy

Biatorbágy a fővárostól 20 kilométerre nyugatra, a Zsámbéki-medence peremén, az Etyeki-dombság és a Tétényi-fennsík erdei által határolt területen helyezkedik el. Közúton az 1-es számú főúton és az M1-es autópályán, vasúton pedig a Budapest–Győr fővonalon közelíthető meg. A település 1966-ban Bia és Torbágy községek egyesítésével jött létre. (Korábban, az 1950 és 1958 közötti időszakban már egy közigazgatási egységet alkotott a két község.)

A város és környéke régészeti lelőhelyekben gazdag: az ásatások során a biai településrészen újkőkori település nyomaira bukkantak, amelyet a bronzkorban és a római korban is laktak. A Biai-tó partján néhány római kori házmaradványt találtak, és a Benta-patak völgyéig húzódó területen további leletek kerültek elő ebből a korból. A településrész Árpád-kori emlékei közül a református temetőben láthatók a XI. század végéről származó Szent Kereszt-templom maradványai.

A biai településrész első írásos említése 1192-ből ismert, a Torbágyerdő alatti területen szerepel „Biua” föld, a Monoszló nembeli Makariás ispán birtokaként. 1230-ban fiáé, Tamás ispáné volt „Bywa”. Oklevélben ezután 1351-ben említik, amikor Chymba István fiai birtokrészüket István szlavón bánnak adták el. Brankovics György 1429 előtt zálogba vette Biát és Torbágyot, amit Zsigmond király cserebirtok ellenében visszaváltott. V. László 1455-ben a falut Tahi Botos Péternek és Farnosi Vidfi Lászlónak adományozta. A török időkben kezdetben még lakták, de az 1580-as adólajstrom szerint már pusztá volt. 1616-ban Thurzó György nádor még pusztaként adományozta el. A XVII. század elején a település újra benépesült, lakói ekkor feltehetőleg reformátusok voltak. Az 1728-as összeírás szerint a Hochbort és Farkas családok birtokolták.

A torbágyi településrész első írásos említése „silva Turbag”, illetve „Turbag” néven a XIII. században történt. Eredetileg királyi birtok volt, a XIV. században a község a veszprémi püspökség budai főesperességéhez tartozott. 1459-ben Mátyás király a falut Guthi Ország Mihálynak adományozta. A török megszállás alatt elnéptelenedett, és csak jóval később lakták ismét. 1712-ben sváb telepesek érkeztek, földesuraik a Hochbort örökösök és Farkas István voltak. A XVIII. században a község birtokosai között említik még a Promberger, a Hermes és a Törs családokat.

A viadukt, háttérben az Iharos
Fotó: ifj. Pásztor László

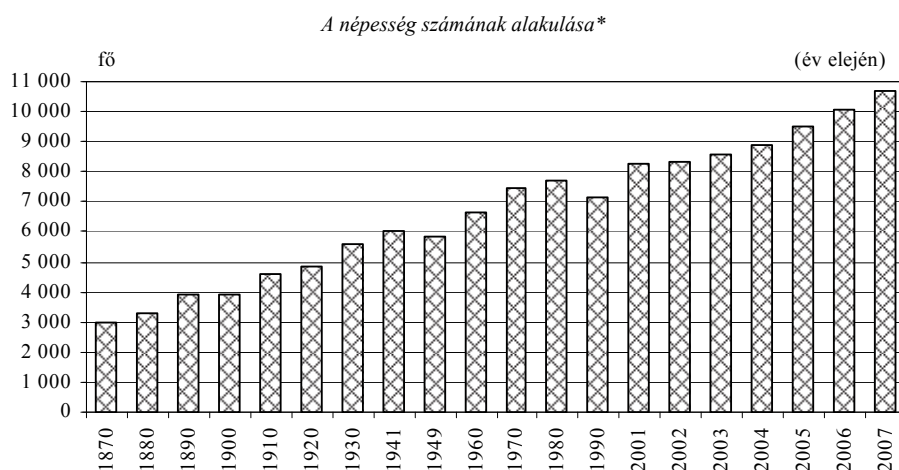
A XIX. században Bián és Torbágyon egyaránt a Sándor, a Szily, a Fáy és a Metternich családok szereztek birtokokat öröklés és vásárlás révén. 1859-ben – az úrbérrendezés eredményeként – mindkét településen megtörtént a határ tagosítása. A Sándor–Metternich uradalomban nagy területen gabonaféléket és kapásnövény-kultúrákat termesztettek. A kisebb birtokosok főként zöldség-, gyümölcs- és szőlőtermesztéssel foglalkoztak. A növénytermesztés mellett jelentős szerepet játszott a szarvasmarha-, sertés- és baromfityényszerzés is. A mezőgazdaság meghatározó szerepe lényegében az 1970-es évekig megmaradt.

A város természeti és műemléki látnivalókban egyaránt bővelkedik: a Nyakaskő, a Bolha-hegy, az Iharos és a környező erdők egyedülálló látványt nyújtanak az idelátogatók számára. Az egykori Sándor–Metternich-kastélyban általános iskola működik, a Szily-kastélyban 2001-ig középfokú mezőgazdasági oktatás folyt. A település nevét korábban az 1931-es vasúti merénylet tette széles körben ismertté, ma a viadukt ipari műemlék.

Biatorbágy népessége az 1870-es népszámlálás idején 2974 fő volt. A népesség száma – az 1940-es és az 1980-as évtizedeket kivéve – lényegében folyamatosan növekedett. Az 1970-es években a települést még természetes szaporodás, illetve negatív vándorlási különbözet jellemezte. Egy évtizeddel később a negatív vándorlási különbözet mellé természetes fogyás társult, melyek együttesen ebben az időszakban a népesség csökkenését eredményezték.

Az 1990-es években továbbra is természetes fogyás jellemezte a települést, viszont a pozitív vándorlási különbözet miatt a népesség száma nőtt. 2000–2006 egészét tekintve – a természetes szaporodás és a pozitív vándorlási különbözet együttes hatására – a népesség száma jelentősen, 33%-kal nőtt, és 2007. január 1-jén 10 720 fő volt.

1. ábra

*1960-ig jelenlevő, 1970-től lakónépesség.

Lélekszáma alapján Biatorbágy jelenleg a 31. Pest megye 43 városa között, népsűrűsége 245 fő/km², közel 70 fővel kevesebb, mint a megye többi városában átlagosan.

A település népességének korösszetétele kedvezőbb, mint a megye korábbi városaié. 2007 elején a Biatorbágyon élők 19%-a volt gyermekkorú, a 65 évesek és idősebbek 13%-os részarányt képviseltek. Száz gyermekkorú lakosra 68 idős személy jutott, 11-gyel kevesebb, mint a városokban átlagosan. 2007. január 1-jén ezer férfira 1064 nő jutott, 28-cal kevesebb a városi átlagnál.

Az 1980-as évek végén Biatorbágyon jelentős infrastruktúra-fejlesztési beruházások kezdődtek. A közműellátottság javulásának és az előnyös földrajzi elhelyezkedésnek köszönhetően évről évre gyarapodott a vállalkozások száma. 2006 végén a településen 1499 vállalkozást tartottak nyilván, melyből 898 társas, 601 egyéni vállalkozás volt. A legtöbb vállalkozás az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás ágban tevékenykedett, ezt követte a kereskedelem, javítás, az építőipar, valamint az ipar nemzetgazdasági ág.

1. táblázat

A regisztrált vállalkozások főbb nemzetgazdasági ágak szerint, 2006. december 31.

Ágazati kód	Gazdasági ág	A regisztrált vállalkozások	
		száma	megoszlása, %
	Összesen	1499	100,0
	Ebből:		
A, B	mezőgazdaság, vad-, erdőgazdálkodás, halászat	36	2,4
C–E	ipar	124	8,3
F	építőipar	152	10,1
G	kereskedelem, javítás	265	17,7
H	szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	49	3,3
I	szállítás, raktározás, posta, távközlés	67	4,5
K	ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás	599	40,0

A legutóbbi népszámlálás időpontjában Biatorbágyon a foglalkoztatottak száma 3430 volt, a népességen belüli részesedésük 41%. A népesség 29%-a tartozott az inaktív keresők közé, további 28%-a eltartott volt, a munkanélküliek aránya nem érte el a 3%-ot. Az inaktív keresők és az eltartottak aránya lényegében megegyezett a városi átlaggal, a foglalkoztatottaké nagyobb, a munkanélkülieké alacsonyabb volt annál.

A népszámlálás időpontjában a Biatorbágyon lakó foglalkoztatottak kétharmada szolgáltatási jellegű ágazatokban, egyharmada pedig az ipar, építőipar területén tevékenykedett. A településen lakó foglalkoztatottak hattizede nem a lakóhelyén dolgozott, az ingázók 59%-a budapesti munkahellyel rendelkezett.

Biatorbágyon 2006 végén a kereskedelem, javítás, valamint a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás gazdasági ágakban együtt 314 vállalkozást tartottak nyilván, ezek adták az összes regisztrált vállalkozás több mint egyötödét. 190 kiskereskedelmi üzlet – köztük 26 élelmiszer jellegű üzlet és áruház –, valamint 53 vendéglátóhely biztosította a lakosság és az idelátogatók ellátását.

A településen a 43 férőhelyes panzió mellett a falusi szállásadás keretében 20 férőhely biztosítja az idelátogatók elhelyezését. A szálláshelyeken 2006-ban 967 vendég átlagosan 4,3 éjszakát töltött el.

A lakásállomány 2007. január elején megközelítette a 4 ezret, 100 lakásra 278 lakos jutott, 5 fővel több, mint Pest megye többi városában átlagosan. Biatorbágy 2000–2006 közötti jelentős fejlődését mutatja, hogy a lakások közel negyede az ezredfordulót követően épült, 13 százalékponttal nagyobb hányada, mint a városokban átlagosan.

2. táblázat

A lakásállomány főbb adatai

Megnevezés	1970.	1980.	1990.	2001.	2007.
	január 1.			február 1.	január 1.
Lakásállomány	2146	2308	2515	3047	3862
Ebből:					
1 szobás	41,7	24,1	14,5	10,5	..
2 szobás	47,0	48,8	44,1	33,7	..
3 és több szobás	11,4	27,1	41,4	55,8	..
A lakásállomány indexe (előző időpont = 100,0)	–	107,5	109,0	121,2	126,7
100 lakásra jutó lakos	347	334	285	272	278

A 2001. február 1-jei népszámlálás időpontjában a településen a lakások 63%-a – a városi átlagnál nagyobb hányada – volt összkomfortos. A komfortos és a szükségülakások aránya alacsonyabb, a félkomfortosaké és a komfort nélkülieké pedig némileg magasabb volt az átlagosnál.

2005 végén Biatorbágyon a lakások 86%-a hálózati vízvezetékkel, közel kétharmada közcsatornával rendelkezett, előbbiek részesedése jelentősen, 7 százalékponttal volt kevesebb, utóbbiaké némileg, mintegy

3 százalékponttal nagyobb a megyei városi átlagnál. A háztartási gázfogyasztók lakásállományhoz viszonyított aránya 85% volt, 2 százalékponttal kevesebb a városi átlagnál.

A településen az alapfokú oktatás keretében 2006-ban 4 helyen folyt óvodai nevelés 377 beíratott gyermekkel. A településen 2 feladatellátási helyen folyik általános iskolai oktatás, a tanulók száma 2006/2007. tanévben 670 fő volt. A Pásztói Miklós Alapfokú Művészetoktatási Intézményben a tanulók hangszeres zenei képzésben részesülnek.

3. táblázat

Alapfokú oktatás, 2006/2007

Megnevezés	Biatorbágy	Biatorbágy részaránya (Pest megye többi városa = 100,0)
<i>Óvoda</i>		
Feladatellátási hely ^{a)}	4	1,7
Férőhely	365	1,6
Pedagógus	35	1,6
Óvodás gyermek	377	1,5
<i>Általános iskola</i>		
Feladatellátási hely	2	1,3
Osztályterem	29	1,1
Pedagógus	68	1,2
Tanuló a nappali oktatásban	670	1,1
Osztály a nappali oktatásban	33	1,2
Egy osztályra jutó tanuló	20	X

a) Feladatellátási hely: A fogalomnak az oktatásstatistikába való bevezetését a többféle feladatot ellátó (például általános iskola, gimnázium, szakközépiskola) tanintézmények elterjedése tette aktuálissá. A definíció: az intézmény igazgatási szervezetén belül, a székhelyén vagy telephelyén, de eltérő közoktatási feladatot ellátó intézmény.

A városban élénk a kulturális élet, számtalan rendezvényre kerül sor, rendszeresen megrendezik a testvér-városi napokat. Több ének- és táncgyűttes, valamint ifjúsági fúvószenekar is működik a településen. A „faluház” és a Karikó János Könyvtár szervezésében előadóművészek is fellépnek, amihez 300 fős befogadóképességű – színházi előadások megtartására is alkalmas – terem áll rendelkezésre. A település könyvtára 25 ezer könyvtári egységgel áll az olvasók rendelkezésére.

Biatorbágy egészségügyi alapellátását 2006 végén 4 háziorvos és 2 házi gyermekorvos biztosította, munkájukat 4 körzeti ápolónő, illetve 1 területi védőnő segítette. Egy háziorvosra és házi gyermekorvosra 1787 lakos jutott, 14 fővel több, mint a megye városaiban átlagosan.

A településen egy 100 férőhellyel működő tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó intézmény biztosítja az arra rászorulókat elhelyezését. Az intézményben 2006-ban 76 személyt gondoztak. A lakosság szociális ellátásában a Családsegítő Központ és a Gyermekjóléti Szolgálat nyújt segítséget a rászorulóknak.

Maglód

Maglód a főváros határától alig másfél kilométerre délkeletre, a Pesti-síkságon, a Cserhát nyúlványainak déli lábánál helyezkedik el. Budapest felől a 31-es számú főúton, vasúton pedig a Budapest–Újszász fővonalon érhető el.

A település neve személynévből keletkezett, jelentése a mag, termékenység fogalomból ered. Első írásos említése egy 1352-ből származó oklevélben fordult elő, abban a században a Kátai és a Bodonyi család birtoka volt. A falu a XV. századtól a Maglódi család, a XVI. században Hatvani György és örökösei tulajdonában volt. 1561-ben I. Miksa király Maglódot Andreffy Jánosnak és Buday Balázsnak adományozta. A XVII. század elején Hubay Ferenc a falut elzálogosította, majd 1646-ban a zálogba vevő Fáy Isván megvásárolta. A török hódolt-